

ၵိလံ ပၵိဂဠ် ဝဏ္ဏေယံတေံ သံတိဏတံတံ ဘၵိဏ် ဘေဒလံ ပုဏ်
 တောဝ်တနံနယံသား လူဗျိးစုတွက် အစိုးရဗာ တရားရေးရာ ကူညီရေးချက်
 CHT ni Borok Dophani bagwi Sorkami Kerong Chubamung Lamswma
 တံဇံဗျၢ်တၢ် ငံဇံဗျၢ် ငံဇံဗျၢ် တၢ်ဂၢၢ် ဂၢၢ်နံး တၢ်ဗျၢ် တၢ်ဗျၢ် တံဇံဗျၢ်
 ဖုၤဆဲးဖုၤဆဲးဝ် ဖုၤဆဲးယုၤဝ် သံတိဏတံတံ ဘၵိဏ်တံတံ ဖဲလံ ပေဇာ် ဗုဒ္ဓိ
পার্বত্য জনগোষ্ঠীর জন্য সরকারি আইন সহায়তা সহায়িকা
Government Legal Aid Guide For CHT People

জাতীয় আইনগত সহায়তা প্রদান সংস্থা
 আইন ও বিচার বিভাগ
 আইন, বিচার ও সংসদ বিষয়ক মন্ত্রণালয়

- বুকলেট শিরোনাম :** পার্বত্য জনগোষ্ঠীর জন্য সরকারি আইন সহায়তা সহায়িকা
- উপদেষ্টা :** জনাব মালিক আব্দুল্লাহ আল-আমিন
 প্রকল্প পরিচালক, ELSPH প্রকল্প বাস্তবায়ন কমিটি এবং
 পরিচালক (সিনিয়র জেলা জজ)
 জাতীয় আইনগত সহায়তা প্রদান সংস্থা, আইন ও বিচার বিভাগ
 আইন, বিচার ও সংসদ বিষয়ক মন্ত্রণালয়।
- সম্পাদনা পরিষদ :** জনাব মোহাম্মদ আল-আমিন মাতুব্বর
 সদস্য সচিব, ELSPH প্রকল্প বাস্তবায়ন কমিটি এবং
 উপ-পরিচালক
 জাতীয় আইনগত সহায়তা প্রদান সংস্থা, আইন ও বিচার বিভাগ
 আইন, বিচার ও সংসদ বিষয়ক মন্ত্রণালয়।
- জনাব কাজী ইয়াসিন হাবীব**
 সদস্য, ELSPH প্রকল্প বাস্তবায়ন কমিটি এবং
 সহকারী পরিচালক
 জাতীয় আইনগত সহায়তা প্রদান সংস্থা, আইন ও বিচার বিভাগ
 আইন, বিচার ও সংসদ বিষয়ক মন্ত্রণালয়।
- জনাব হোসেন শহীদ সুমন**
 Cluster Leader
 Policy & Confidence Building, CHTDF, UNDP.
- জনাব বশির আহম্মদ মনি**
 প্রজেক্ট কো-অর্ডিনেটর, ELSPH প্রকল্প
 জাতীয় আইনগত সহায়তা প্রদান সংস্থা, আইন ও বিচার বিভাগ
 আইন, বিচার ও সংসদ বিষয়ক মন্ত্রণালয়।
- ভাষা নিরীক্ষক :** জনাব শুভাশীষ চাকমা ইত্তুকগুল, চাকমা ভাষা প্রশিক্ষক, সদর, খাগড়াছড়ি জেলা।
 জনাব ক্যুশৈপ্রফ (খোকো), মার্মা ভাষা প্রশিক্ষক, সদর, বান্দরবান জেলা।
 জনাব জয় প্রকাশ ত্রিপুরা, ত্রিপুরা ভাষা লেখক ও গবেষক, খাগড়াছড়ি জেলা।
 জনাব সিং ইয়ং শ্রো, শ্রো ভাষা লেখক ও গবেষক, সদর, বান্দরবান জেলা।
 জনাব সত্য বিকাশ তঞ্চঙ্গ্যা, সদস্য-সচিব, তঞ্চঙ্গ্যা ভাষা আহ্বায়ক কমিটি, রাঙ্গামাটি জেলা।
- ডিজাইন ও মুদ্রণ :** আগামী প্রিন্টিং এন্ড পাবলিশিং কোং
 বাবুপুরা, নীলক্ষেত, ঢাকা-১২০৫।
- অর্থায়নে :** CHTDF-UNDP Bangladesh
- পরিকল্পনা :** Ensuring Legal Aid Services for the Peoples of three Hill District Project
- প্রকাশকাল :** সেপ্টেম্বর ২০১৬।

ສູਚີ

လိလံ ပဘိဂဠာ ဝဇ္ဇေယတော သုတိကဏ်တိ ဘဘိဇ္ဇိ ဘေဒလ ပုသိ
(၄ - ၁၂)

တောင်တန်းနယ်သား လူမျိုးစုတွက် အစိုးရမှာ တရားရေးရာ ကူညီရေးချက်
(၁၅ - ၂၂)

CHT ni Borok Dophani bagwi Sorkarni Kerong Chubamung Lamswma
(၂၅ - ၅၀)

ပဲခူးပြည်နယ်၊ ဇန့်ပုခဲ၊ ဇန့်ပုခဲ၊ တပုရင်၊ ဂါးနဲ၊ ဂါးနဲ၊ တပုရင်၊ ဇန့်ပုခဲ
(၅၁ - ၅၆)

မုဟဆမုဟဆဝါ မဟဆသုပုဂံ သုတိကဏ်တိ ဘမဆကဆဆ ဗလိ ပေဗတိ ဗုဒ္ဓိဝိ
(၅၇ - ၈၄)

পার্বত্য জনগোষ্ঠীর জন্য সরকারি আইন সহায়তা সহায়িকা
(৪৯ - ৫৬)

Government Legal Aid Guide For CHT People
(၄၇ - ၅၅)

চাকমা ভাষা

ദിൻ പരിനദ ഓക്കേയോെ വതിനതിൻ നാനിൻ നെഅൾ പുമി
 പാർവത്യ ജനഗോൺിർ ജന്യ സർകാരി അയിൻ സഹായതാ സഹായികാ
 Government Legal Aid Guide For CHT People

നാനിൻ നെഅൾ നീ?

നാനിൻ നെഅൾ നൽ നാനിൻ ഡൂർ അൻഡൻ പട്ടെ നൻ ഓക്കേയോെ നാനിൻ
 വീനതിൻ നൻ ഓക്കേയോെ പൾ ഓക്കേയോെ. നാനിൻ നാൻവൻ നൂർ പന്െ, നാൻവൻ പന്െ
 ഓക്കേയോെ പൻെ നൻെ നൂർ പന്െ. നാനിൻ പൾ ഓക്കേയോെ നൻ നെൻനൻ അരിൻ നൻ
 ഓക്കേയോെ. നാനിൻ അരിൻ നൻെ ഓക്കേയോെ പന്െ, നൻ വരിൻ പൻെ നൂർ (Draft) നൻെ,
 നാനിൻ പൂർ ഓക്കേ, നാനിൻ നൻെ നൻെ നൻെ നൻെ പൻെ പൻെ പൻെ അൻെ പൻെ
 പൻെ പൻെ നാനിൻ നെഅൾ ഓക്കേ അരിൻ പന്െ. നെക്കേ നീ ഓക്കേയോെ
 പൻെ നൻെ, പൻെ നൻെ നെ വൻെ നൻെ പൾ ഓക്കേയോെ നാനിൻ
 നെഅൾ ഓക്കേയോെ പന്െ.

നാൻവൻ വീൻ നാനിൻ പൾ ഓക്കേയോെ നൻെ-

- നാനിൻ അരിൻ നൻെ ഓക്കേ
- ഓക്കേയോെ നൻെ നൻെ ഓക്കേ
- പൻെ നൻെ നൻെ ഓക്കേ
- നൻെ അരിൻ, നെക്കേ നെ പൻെ നൻെ നൻെ നൻെ നൻെ ഓക്കേ
- ഓക്കേ നൻെ നൻെ പൻെ വൻെ വീനതിൻ പൂർ നൻെ ഓക്കേ

നാൻവൻ പന്െ നാനിൻ നെഅൾ ഓക്കേ അൻെ നൻെ-

- നാനിൻ നൻെ നൻെ ഓക്കേ
- നാനിൻ പൂർ ഓക്കേ
- അൻെ പൻെ നൻെ ഓക്കേ
- പൻെ നൻെ നൻെ നൻെ നൻെ നൻെ ഓക്കേ

വതിനതിൻ നാനിൻ നെഅൾ നീ?

പൻെ പട്ടെ നൂ നൻെ പൻെ പൻെ നാനിൻ പൻെ നൻെ വതിനതിൻ നൻെ നൻെ
 നൻെ പൻെ (ചരണവീട്) നെഅൾ ഓക്കേ നൻെ വൻെ വതിനതിൻ നാനിൻ ഓക്കേ
 പൻെ. നൻെ നൻെ വീനതിൻ വൻെ വതിനതിൻ പൻെ പട്ടെ നൂ നൻെ പൻെ
 പൻെ പൻെ നാനിൻ നെഅൾ വീ നൻെ:

- നൻെ നൻെ നൻെ പൻെ പൻെ പൂർ ഓക്കേ
- നാനിൻ അരിൻ നൻെ പൻെ പൻെ പൻെ പൻെ പൻെ
- നാനിൻ അരിൻ പൻെ പൻെ പൻെ വീ ഓക്കേ
- അൻെ പൻെ നൻെ നൻെ നൻെ നൻെ നൻെ പൻെ വീ ഓക്കേ

သစ်ကန် ဘဏ်က ဘေးဒဏ် လို လို ကမ်းတိယေ ကမ္ဘာ့ ဂရုဏ် ?

- သုဗြိသိ ကုန်ပစ္စည်း ကမ်းတိ
- ဒေသ ကမ်းတိ
- ယူဆ ဘဏ်က ကမ်းတိ
- ဗဟို ဘဏ်က ကမ်းတိ
- ဘုဒ္ဓဒေသ ကမ်းတိ
- ဘိက္ခုနီသမ္ဘာ ကမ်းတိ

သစ်ကန်တိုက်က ဘဏ်က ဘေးဒဏ် ကမ်းတိ ပြေ ပမာဏ ?

- ဒဏ် ကေး-ပင်မဒေသ ကမ်းတိက ထေ ဗဒဏ် ကမ္ဘာ (ဘာဗိန ကာဒ) ၄.၀၀.၀၀၀/= ကေး ဘုဒ္ဓဒေသ ကမ်းတိ
- ဒဏ် ကမ္ဘာ-ကမ်းတိ ကမ်းတိ က ပမာဏ, ဘေဏ်က-ဘုဒ္ဓဒေသ ကမ္ဘာ ကမ်းတိ ပဒေသ
- ဗဒဏ် ၄.၀၀.၀၀၀/= ကေး ဘုဒ္ဓဒေသ ကမ္ဘာ ကမ်းတိ ပမာဏ သေ ဗဒဏ် ကမ်းတိ ဖုရ်ကမ်းတိဒေသ
- ကမ်းတိ ကမ္ဘာ(ဒဏ်) ဒဏ် ဗဒဏ် ကမ္ဘာ ၄.၀၀.၀၀၀/= ကေးတိုက်က ပေဒေသ ကမ်းတိ
- ကမ်းတိ ဗိက္ခမ ကမ်းတိ
- ဖမ္ဘာ ပပမာဏ ပဒေသ ကမ်းတိ
- သင်္ကန်းတိုက်, ဖမ္ဘာတိုက် ဘုဒ္ဓဒေသ ပေဒေသ ပဒေသ ကမ်းတိ, ဗိက္ခမ ကမ်းတိ
- ထေဗဒဏ် ကမ်းတိ ကမ်းတိ, ဒဏ် ဒဏ် ထေဗဒဏ် ကမ်းတိ
- ဒီလဲ ပဒေသ ဗိက္ခမ-ပဒေသ ဒဏ် ကမ်းတိ ဘုဒ္ဓဒေသ ကမ်းတိ
- ဗုဒ္ဓဒေသ ပေ သေ ဗဒဏ် ကမ်းတိ
- သစ်ကန် သိဒဏ် ပေသ ကမ်းတိ သစ်ကန် ကမ်းတိ
- ဒီဒဏ် ကမ်းတိ ဘဏ် သေ ဗဒဏ် ကမ်းတိ ကမ်းတိ
- သစ်ကန် ကေး ဖမ္ဘာ ကေးသိသေ ပဒေသ ကမ်းတိ ဖမ္ဘာ ဗိက္ခမ ကမ်းတိ
- ဘဏ်က ဂုဏ်က သစ်ကန် ဗိက္ခမ ဒီဒဏ် ပေသ ကမ်းတိ
- ကေးတိုက်က လမ္ဘာ ကေးသိသေ ကမ်းတိ ဖမ္ဘာ ကေး ဒေသ ကမ်းတိ ကမ်းတိ
- ပုဂံကမ်းတိ ကမ်းတိ
- ကေး-ပင်မဒေသ ဘဏ်က ကမ်းတိ ကမ်းတိ ကမ်းတိ သေ ဗဒဏ် ကမ်းတိ

- ဗိက္ခမ ကမ်းတိ ကမ်းတိ ဗိက္ခမ ဘဏ် သေဗဒဏ် ကမ်းတိ ကမ်းတိ ကမ်းတိ
- ဒီဒဏ် ဘဏ်က ဗုဒ္ဓဒေသ ပမာဏ, ဒေသ ကမ်းတိ ဘဏ်က ဘဏ်က ကေး-ပင်မဒေသ ကမ်းတိ
- ဒေသကမ်းတိ ကမ်းတိ ဒီဒဏ် သုပမာဏ ကေး, ဒေသ ကမ်းတိ ဘဏ်က ကေး-ပင်မဒေသ ကမ်းတိ

ဒီလဲ ပဒေသ ကမ်းတိက ဘဏ်က သစ်ကန် သေဗဒဏ် ပေ ပမာဏ ?

ဒီလဲ ပဒေသကမ်းတိ ဗိက္ခမ-ပဒေသ ဒဏ် ကမ်းတိက ဒေသ ကမ်းတိ ကမ်းတိ ကမ်းတိ ကေး ကေး ကမ်းတိ ဒေသ ကမ်းတိ သေ ကေး သစ်ကန် ကမ်းတိ ဒေသ ကမ်းတိ ပေဒေသ ကေးဒေသကမ်းတိ ပေဒေသ ဒေသ ဒီလဲကမ်းတိ ပေဒေသ ကမ်းတိ

သစ်ကန် ဘဏ်က ဘေးဒဏ် ကုဒ် ပမာဏ ?

- ဒေသ ကမ်းတိ/ဒေသကမ်းတိ ကမ်းတိ ကေးဒေသ ကမ်းတိ ဒီဒဏ် ဒေသ ကမ်းတိ
- သုဗြိသိ ကမ်းတိ ကေးဒေသကမ်းတိ ဒီဒဏ် သုဗြိသိ ကမ်းတိ ကမ်းတိ
- ယူဆ ဘဏ်က ကေးဒေသကမ်းတိ ဒီဒဏ် ယူဆ ဘဏ်က ကမ်းတိ
- ဗဟို ကမ်းတိ ကေးဒေသကမ်းတိ ဒီဒဏ် ဗဟို ကမ်းတိ

သစ်ကန် ဘဏ်က ဘေးဒဏ် ပေဒေသ ကမ်းတိ ကေး-ပင်မဒေသ လမ္ဘာ ?

သစ်ကန် ဘဏ်က ဘေးဒဏ် ပေဒေသ ကမ်းတိ ကေး-ပင်မဒေသ ကမ်းတိ လမ္ဘာ, ဘေးဒဏ် ဒီလဲကမ်းတိ ဗိက္ခမကမ်းတိ ဖမ္ဘာ ကေးဒေသ ကေး-ပင်မဒေသ သစ်ကန် ကမ်းတိ ကမ်းတိ ကေးဒေသ ကမ်းတိ

သစ်ကန်က လို လို ဘဏ်က ကေးဒေသ ကေးဒေသ ?

- ဘဏ်က ဗုဒ္ဓဒေသ
- ကေးဒေသ ကမ်းတိကမ်းတိ ဒေသ ဒေသ
- ကေးဒေသ ပေဒေသကမ်းတိ ဘဏ်ကဒေသ ကေးဒေသ
- ဘဏ်ကဒေသ ဒီလဲကမ်းတိ ဒီလဲကမ်းတိ
- ကေးဒေသ ကမ်းတိ ဒီလဲကမ်းတိ ကေးဒေသ ဒီလဲကမ်းတိ
- ဒီဒဏ် ဗိက္ခမကမ်းတိ ကေးဒေသ ကေးဒေသ ဒေသ ဒေသ

- သိက္ခာ(DNA) ကာလလီတော့ ဇွာ ကာလပပဘီ ကသ သိက္ခာ သွမ် ကာလိ ဝေဏ
- ဖွဲ့ဒီခါ အမဲလတိ ပက္ခိကတိ ဖကခၣ် ကာလပဘုဏ သွမ် ကာလိ ဝေဏ
- အမဲလ သဲဖခေ ဇွာ ကာလပ ကသ သိက္ခာ သွမ် ကာလိ ဝေဏ

သနိကက အဘိဏ သုပိဝ ကိ ဘုဏ ကာလိ ပူ ဝေဏ ?

ကဏ အဏပ သနကက ကာလခေ အဘိဏ အေလဲ လပတိ ပလေ အေလ ကမ်တိတိ ပေယတိဝေဏ သိဂ ဖုရဲလဲ ကဒါ ဖတိဏတိ အပေဘဏ ကာလ ပဂေ။ အေလ ကမ်တိတိ ပေယတိဝေဏ အဏပေဘဏ ကလဲ အေလဲ အဂါယ အဏပူ ပရဲ အဘိဏ အေလဲ ဒီပတဲ ပေဏေလ အဘိဏအိပိ ဖိပုဂ် ကာလ ကသ။ ပေဏေလ အဘိဏအိပိယေ ပိပတိ ပဘုယ အဏပူ ပရဲ အမဲလ ကာလ, အမဲလ ပလဲ ဏေဒက သုဒ် ဏကဏ ပတိယ ကမိဘဏိ ဝဘတိ လသ။

သနိကက အဘိဏ အေလဲ ကဏ ကဏ အမဲလတိ ပူ ဝေဏ ?

အလဲကိ သနကက ဖွဲ့ဒီခါ အူ ဝေဏိ (အေအါဂါ) အမဲလတိ အဘိဏ အေလဲ ဒီယ ကသ။ ဇွေဏိ -

ဖွဲ့ဒီခါ အမဲလ	ဝေဏိ အမဲလ
ဖုဂ်ကေ ဏ အဏေယ ကာလိ ဏကကိ အကော မွာ အလိ လဏ။	ပူ-သါ အကကိ အကောပကိ ကာလ။
အကိသကိ ကာလ။	အကကိ ပုဒဏိ အူ ကာလပပဘီ လဏ။
အူတုဂ် ပဏ ဟ အူတုကော့ အကိသကိ ကာလ။	သုက-ကရုပ ဒီယ-ဒီ ကာလ။
ကောသိ အကက။	ကိဒိ သမ်ပတိ အူဒီပကိ ကာလ။
ပပတိ ကာလ	ဘလိပ ပတိပ ကာလ။
ပလဖူဂေ သာ အေဒက။	အူအကော့(အါဂါ) အက ကာလ။
ပဘိဏိ ကာလ။	သမ်ပတိ အူဒီပကိ ကာလ။
အဘိဏိ အကိ ပကိ ဝဘတိ သန ကေယ ဟ ပဏ ကေယ။	သုပဏ ကဒါ ပတိယ အမဲလ။
	ပုတိ ကဒါ ပတိယ အမဲလ။

ကာလက အဘိဏ အေလဲ ဖကခၣ် ကုဂ ပူ ဝေဏ ?

- အေလ လိဂေလဲ ကောသိ အကိဒီပကိ
- အာလဲပ ပေယကကိ
- အတိယ အကိလ သဒိပကကိ အေလ အူကုပအေလ အကိဒီပကိ
- အေလ သုပက အကိဒီပကိ
- အူပအေလ ပေယကိဝေဏ အကိဒီပကိ
- အိကုကိသကိ ပကိသဲပ ပေယကိဝေဏ အကိဒီပကိ

အဘိဏ အေလဲ လပတိ ကိဒိ ကိ ကာလ ပဂိပ ?

- အေ ဖါသကေ အေလဲ လပ သဲ ဖါသကကိ ကဏ ကရုပ-ပက္ခိ ဟ ဘလိပ ဟ အေ ကဏ ပုဝဏိ ပက္ခိ ဒီပ ကိဒိ အိဒိ အိဒိ သဲလေဏ သိက္ခာ အခါ လိဂေလဲ ကောသိ အကိဒီပကိ ကာလ သလတိ ဏေအေပ။ ဇွေဏိ- အဂ အမိ လကေ ပိပုဂ် အကိကိ ဘလိပ, အေလ-ပုဂ်လဲ လကေ သမ်ယ ထေလေ သိက္ခာကိ ကဏ ကရုပ-ပက္ခိ, အူတုကော့ သန ပက ကေ ထေလေ သိက္ခာကိ အကိကကိ အိပုဂ် အေဘိဏ ဘကိလ ကရုပ-ပက္ခိ သဲဖခေ အကိလေ အကိလေ ဒီယ အဘိဏ အိပိပကော့ အိပိပကိ ကမိ ဝဘတိ လူ ပဂေ။
- အကကိဒီ အမဲလ ကာ အာယု သဲလဲ အမဲလတိ ဒီပ အဘိဏ အေလဲ လပတိ ပလေ သဲ ဖါသကေ ကဏ ကရုပ ပက္ခိ, ဇွေဏိ- အေ အာလဲပ အမဲလ ပလေ သဲ ဏိ, အမဲလ ကိဒိ, အမဲလ ကာလိ အူ ဏိ, အမဲလတိ ပတိပကိ အကိဒီပကိ, အေ အဘိဏ အိပိပကော့ ကမိ ကာလိ က ဏိ, ဖွဲ့ဒီခါ အမဲလတိ အေဘဏ ကာလိပက ပဏ ကေလ ဏ အမိကကိ သနက ပါပ ဏ ကိကပတိ အေဘဏ အာယု အဲ ပတိယ အကိကိ ဒီယ ပဂိပ။
- ပကိ ဂေ အဘိဏအိပိ သမိ ဝဂ ကကိပကိ သလတိ ဟ အာလဲပ ကမိ သမိ အမဲလကကိ ကိက ကကိ အခါ ပဂိပ။ ကကိ အိပိပ ကမိလကိ ကကိကိ အူ ကိကက အေ သဲ ပတိယ ကိက လဂ ထိ အိက အဘိဏအိပိပကော့ လိဂေလဲ ကောသိ အကိဒီပကိ, လိဂေလဲ ကောသိ ကကိက ကကိကော့ အူ သဲ သဲဖခေ ကိဒိပကိသဲ ပကိကကိ လကိပ။
- အာလဲပကိ ကရုပ ဘလိပ ပက္ခိ ဏကကကိ ကိပ ကလိပကော့ အာယု ကိဒီပကိ ကဏ ကာလိ ပကိပ ပဂေ။ အာလဲပ ဒီပ ဟ ပကိဒိ က ဒီယ ကာလိ ဝဂက အဲ ကကိကိ အကလဲ ဒီယ ကသ။

মার্মা ভাষা

တောင်တန်းနယ်သား လူမျိုးစုတို့ အစိုးရမာ တရားရေးရာ ကူညီရေးချက်
পার্বত্য জনগোষ্ঠীর জন্য সরকারি আইন সহায়তা সহায়িকা
Government Legal Aid Guide For CHT People

ဆီး (ဒ်) ဖန္ဒုငွေ ဘဏ္ဍ-က- အမျိုးသား တရားရေးရာ ကူညီရေးပေး ဌာနရန် ဆောင်ရွက်၍ လူမျိုးစု ၊ အမျိုးသားစု လူနည်းစုနှင့် တကွ ကူညီရေးမရ တောင်သား လူစုကို အစိုးရမာ တရားရေးရာ ကူညီရေးပေးချက် အစီအစဉ်တွင် လက်ခံယူခြင်း စီမှန်ရေး အားဖြင့် ဖော်ထုတ်ပါကြောင်း ဖြစ်ပါရေ ။

တရားရေးရာ ကူညီရေးချက် ဖာမျိုးပါလည်း-

တရားရေးရာ ကူညီရေး ချက်ဆိုစွာကား တရားသဖြင့် ပြဿနာ ထိခိုက်၍ ဟိသူကို တရားသဖြင့် လုအပ်ခြင်းကို ကူညီပေးခြင်းဖြစ်ပါရေ ။ ဒယ်သျှင့်ရန် တရားစစ်ရုံး အကြောင်းဖြစ်နိုင်ရေ တရားစစ်ရုံး အပြင် အခြားခြား အကြောင်း အရာတိလည်း ဖြစ်နိုင်ပါရေ ။ တရားရေးရာ ကူညီရေး ချက်တွင် သီးခြားသတ်မှတ်စွာနည်း မဟိပါ တရား ပြဋ္ဌန်းပြုလုပ် သူရှေ့ နေ အားဖြင့် တရား ဆိုင်ခြင်း ၎င်း တစုံတခု စာချုပ်စာတမ်းကို ရှီးခြစ်ခြင်း ၎င်း တရားရေးရာ အတွက် အကြံ ပြုပေးထိုက်ခြင်း ၎င်း တရားဆိုခြင်း အတွက် ကြောင်း စရိတ်မိုးခ အကူညီပေးခြင်း ၎င်း အားလုံးစွာ တရားရေးရာ ကူညီရေးပေး ချက်တွင် ပါဝင်ဟိပါကြောင်း ဖြစ်ပါရေ ။ ထိုနှင့်မက တရားလိုခြင်း ၎င်းတရားကို နှုတ်ယူခြင်း ၎င်း အမျိုးမျိုး အကြောင်း အရာတွက် ကူညီပေးခြင်း ရန်တရား ရေးရာ ကူညီရေး ဟုတ်သတ်မှတ် ယူဆက်ပါရေ ။

တရား စစ်ရုံးနှင့် ပတ်သက်၍ ကူညီပေးခြင်း ဥပမာ ။

- ရှေ့ နေအုပ်ကီ ရာထူးပေးခြင်း
- တရား ကိစ္စ စက်ကူရ ယူခြင်း
- စွမ်းအား အာဏာဝေခြင်း
- လျှောက်လွှာ အဖြည့်စာ ကျမ်းကိုင်ဆိုခြင်း ၎င်း တိကို စာရင်းသွင်းခြင်း
- တရား စရိတ်မိုးခကို ဆတ်ချီခြင်း ။

အသူရို့ အစိုးရက တရားရေးရာ ကူညီရေး ရသင့်ဖြစ်တယ် ။

- ကြွေးမြီ မဆပ်နိုင်သော လူ ၎င်း လုပ်စားရေး ဘဝမှာ မလုံ မလောက် နိုင်သော လူ ၎င်း တစ်နှစ်တွင် ငွေရ ဖျမ်းမျှခြင်း ဒဂါး ၁.၀၀.၀၀ဝိ (တစ်သိန်း) ဒဂါး အပို မရတတ် လူ ၎င်း ။
- အလုပ် မလုပ်နိုင် နည်းနည်း လုပ်နိုင်ရေ ။ အလုပ် အကိုင် လုံးဝ မဟိလူဖြစ်ရန် ။
- တစ်နှစ်တွင် ဒဂါး ၁.၅၀.၀၀ဝိ ထက်အပိုမရ တတ် တော်လှန်ရေး စစ်သားဖြစ်ရန် ။
- အလုပ်သမား တစ်နှစ်တွင် ငွေရဖျမ်းမျှခြင်း ဒဂါး ၁.၀၀.၀၀ဝိ ထက် အပို မရတတ်လူ ။
- သူငယ်ဖြစ်ရန် ။
- လူသူခိုး လက်မှာ ကျသူလူ
- ကာယ ခန္ဓာဖြင့် စိတ္တညှဲဆေးဖြင့် ကာမနှင့် စပ်ဆိုင်သော ညှဲဆေးဖြင့် ဒုက္ခထိခိုက်ဟိသူ မိန်းမဖြစ်စီ ၎င်း သူငယ်ဖြစ်စီ ၎င်း ဘဲဒုက္ခမှာ ကျသူလူ ။
- နေရာ စားရာ မဟိလူ ၎င်း လွင့်နေသောလူ ၎င်း
- လူနည်းစုသား လူမျိုးစုသားဖြစ်ဖြစ် အစိုင် ကျလူသား ဖြစ်စီ ၎င်း လူ
- မိသားစုတွင် ညှဲဆေးခံရ သောလူ ညှဲဆေး ခံရခြင်း အနေခြေမှာ ကျသူလူ ။
- အသက်ကြီးငွေရထိုက် ဟိသူလူ ။
- ပီးဇီဒီ ကပ်ပြီး ရသူ မိခင် ဒုက္ခာသေလူ ။
- လူဆိုးလက်မှာ ဆေးဒ် အပစ်ခံသူလူ မိန်းမ ဖြစ်စီ ၎င်း သူငယ်ဖြစ်စီ ၎င်း ။
  - ရွာကောင်း ရွာလှနေရပ် ကိုရဟိသူလူ ။
  - ကြွေးမြီ မဆတ်နိုင် မစ္ဆမလူ လင်ကွာ မိန်းမ ဒုက္ခာသေ မိန်းမလူ ။
- အင်္ဂါ ကာယ မဲပြ အစုံသူလူ ။
- လုပ်စားရေး ဘဝမှာ မလုံ မလောက် နိုင်သူလူ ဖြစ်သော ကြောင်း တရားရုံးမှာ မိမိ ပိုင်ဆိုင်ရေး အကြောင်း ကိစ္စကို တင်ပြ လျှောက် ထား ဖို့ စွာ မနိုင်တတ် လူ ။

- တရား အစစ် မခံ၍ ထောင်ထည်းမှာ ကျဟိသူလူ ကိုယ့် အကြောင်း အရာကို တင်ပြလိုရန်လို အပ် သမျှလုပ် ဆောင်ရေး တွက်ငွေ ဒဂါး မဟိဖြစ်၍ ဟိသူလူ ။
- တရားစစ်ရုံး တော်က ကြွေးမြီ မဆတ်နိုင်လူ ဒုက္ခာသေဟုတ် အသိမှတ်ပြု၍ ဟိရေဆိုရန် ။
- ထောင်ဒန်း အမှုဆောင် ဝန်ထောင့် လူကြီးကာ ကြွေးမြီမဆတ်နိုင် လူဒုက္ခာသေဟုတ် ထောက်ခံ သူကို ၎င်း ။

တရား ရုံပြင် တရားရေးရာ ကူညီရေး ပေးခြင်း ဥပမာ ။

- တရားဝင် သတင်းပေးခြင်း
- တရား ဝင် အကြံပေးခြင်း
- ပဋိပက္ခငြင်း ခုံဖြည့်ရှင်ခြင်း
- ဖြည့်ရှင် သူကို ။ တရားစွေးသူကို ဂုဏ်ပြုဒဂါး ဆတ်ခြင်း ။

အစိုးရက တရားရေးရာ ကူညီချက် ဇာမျိုးပါလည်း

အဖြည့် ။ အစိုးရ စရိတ်နှင့် ဒုက္ခာသေလူ ဆင်းရေးသူဆင်ရေး သားလူကို တရား သဖြင့် အမျိုးမျိုး အကြောင်း ကိစ္စတွက် လိုအပ်သမျှ ကူညီရေး ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းကို တရားရေးရာ ကူညီချက် ဟုတ်ဆိုလိုပါကြောင်း ။ အစိုးရရန်အောက်မှာ ဖော်ပြဟိနည်းတူစနပ် အားဖြင့် ဒုက္ခာသေလူ ဆင်းရေးသူလူကို ၎င်းကဲ့သို့ တရားရေးရာ ကူညီပေးခြင်း ဆောင်ရွက်၍ ပေးနိုင်ပါ ကြောင်းဖြစ်ပါရေ ။

- တရားစောင့် အထောက် အပံ့ရုံး အားဖြင့် တရားဝင် အကြံပေးခြင်း ။
- ရှေ့ နေအုပ်ကီ အားဖြင့် တရားစွေးခြင်း နှင့် တရားလုပ် ကိုင်မှု ထန်းဆောင်း ယူခြင်း ။
- ရှေ့ နေအုပ်ကီ စရိတ်တိကို ထိုက်တန်ရေး အလို အနှုံး စရိတ်မိုးခကို ချိပေးခြင်း ။
- တရားဆို သူလူကို ဂုဏ်ပြု ဒဂါးပေးခြင်း ။

အစိုးရမှာ တရားရေးရာ ကူညီရေး အတွက် ဇာမျိုး ကော်မီတီ လုပ်ကိုင်မှု တာဝန်ကို ယူ၍ ဟိပါရေလည်း။

- အမြင့် ဆုံးတရားစစ်ရုံး ကော်မီတီ ၊
- ခရိုင် ကော်မီတီ ၊
- အလုပ်သမား တရားစစ်ရုံး ကော်မီတီ ၊
- အစောင့် အကြပ်တရားစစ်ရုံး ကော်မီတီ ၊
- ဦးပေါ်ဇီလ မြို့နယ် ကော်မီတီ ၊
- ယူနိုက်တက် ကော်မီတီ ။

အစိုးရက တရားရေးရာ ကူညီရေး ရခွင့်ကို ဇာမာ ရနိုင်ပါရေလည်း

- ဇေဆ် တရားစစ်ရုံး ၊ မေဇီ တရားစစ်ရုံး လက်တွင်းရှိ အကြောင်း အရာထဲက ခရိုင် ကော်မီတီ ။
- ဆုပ်ပြိမ်တရား စစ်ရုံး လက်တွင်းရှိ အကြောင်း အရာထဲက ဆုပ်ပြိမ် တရားစစ်ရုံး ကော်မီတီ ။
- လုပ်ကိုင်မှု တရား စစ်ရုံး လက်တွင်းရှိ အကြောင်း အရာ ထဲ က လုပ်ကိုင်မှု တရားစစ်ရုံး ကော်မီတီ ၊
- ကင်းစောင့် တရားစစ်ရုံး လက်တွင်း ရှိ အကြောင်း အရာထဲ က ကင်းစောင့် ကော်မီတီ ။

အစိုးရက တရားရေးရာ ကူညီရေး ရခွင့်ကို ရချင်လို ရန် ဒဂီး ဖတ်သာ စရိတ် ပီးဖို့ ကျရေလော့ ။

အစိုးရလဲ တရားရေးရာ စရိတ်မိုးခ မကျရအောင် ကူညီရေး ဝတ်ပြုပါရေ ၊ ကူညီရေး အတွက်လိုအပ် သမျှ ဒဂီး ဖတ်သာ အာလုံးစွာ အစိုးရ ဘဏ္ဍာထဲက သေသုံးလောင်း ဖီးပါရေ အကြောင်း ဖြစ်ပါရေ ။

အခမကျ ကူညီရေး အစိုးရက ဇာဇာမျိုးကူ မဇားခြင်း ဝတ်ပြုပါရေလည်း။

- တရားရေးရာ အကြံပေးခြင်း
- အခမကျပိုင်း စွမ်းဆောင် လုပ်နိုင်ခွင့် အာဏာပေး ခြင်း ၊
- တရားရေးရာ လုပ်ကိုင်မှု အတွက် ရှေ့ နေအုပ်ကီကို အလုပ် အပ်ခြင်း နှံခြင်း ။
- တရားဆို တရားခံ အလယ်ဖြေရှင်း တာဝန်ခံ သူလူကို တရားဆိုသူလူကို ဂုဏ်ပြု လက်ဆောင် ငွေဒဂီးကို ချီခြင်း ။
- အခမကျ တရား ဖြတ်ဆုံး စရင်းဖြစ်စီ ၎င်း ။ အဏာ တွက် စရင်း ဖြစ်စီ ၎င်း၏ မိတ္တူ ကော်ပီ အပ်ပေးခြင်း ။
- ဒီအန်းအေ စစ်ဆေးယူခြင်း တွက် အလိုပီ စရိတ်မိုးခ အာလုံးကို ချီပေးခြင်း ။
- ရာဇာ ဝတ်မှု ကျူးလွန်ခြင်း တရားသော ကြောင့် သတင်းစာမှာ ကျော်ညာချက် ထုတ်ခြင်း စရိတ် မိုးခကို ချီခြင်း ၊
- တရားရေးရာ နှင့် သက်ဆိုင် သော အာလုံး စရိတ်မိုးခကို ချီခြင်း ။

တော တောင်သားရို့ အစိုးရက တရားရေးရာ ကူညီရေး ရခွင့်ကို ပိုင်ဆိုင်ရေလော့ ။

လူနည်းစု အမျိုးသားစု တူညီမှု ရှိလူစု က မသွဲ့သူ မဆိုလို တဦး တယောက် တောင်သားမှာ ငွေ ဒဂီး အရဇာ မျိုးဗင်ဖြစ်ဖြစ် သူရန် အစိုးရ စရိတ် န တရား ရေးရာ ကူညီရေး ရခွင့် ကို ပိုင်ဆိုင်ပါရေ ။

အစိုးရက တရား ရေးရာ ကူညီရေးဝတ်ကို ဇာမျိုးရ နိုင်မည်လည်း ။

၎င်း ကူညီရေးတိ အစိုးရက ရချင်လို ရန် ခရိုင် ကော်မီတီ စေယာရ်မာန် အာဏာစ အားဖြင့် ကူညီရေး ဝတ်ကို ရချင်သူ အတွက် ရွေးချယ် ခန့် ၊ အပ်ထားသော ရှေ့ နေ တဦးကို တရားရေးရာ အလုပ် အကိုင်လုပ်လားခြင်း တာဝန်ကို နှံအပ် ချပေးပါ ကြောင်းဖြစ်ပါရေ ။ ၎င်း ရှေ့ နေ တရားဆို သူကို တရား လို သူကို တရားရေးရာ လုပ်ကိုင်မှု တာဝန်ကို ထမ်းယူ၍ တရားဆိုခြင်း ကုလုပ်လား ကြောင်းဖြစ်ပါရေ ။

ဖာမျိုး ဖာမျိုး တရားအတွက် အစိုးရက တရား ရေးရာ ကူညီရေး ရယူနိုင်ပါရလည်း

အလုံးမျိုး ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်ခြင်း တရားဖြစ်စီ ၎င်း မြို့ ရွာနှင့် သက်ဆိုင်သော တရားဖြစ်စီ ၎င်း အတွက် ကူညီ မဖပေပါကြောင်းဖြစ်ပါရေ ။

ကျူးလွန်ခြင်း တရား	မြို့ ရွာသက်ဆိုင်သောတရား
ကိုယ့် မယားက အခွင့် မယူပိုင် လင်နေစပ်ခြင်း အကြောင်း	သားသွီး မိဘရင်းပြာတရား အကြောင်း
ခန္ဓိကာယာ န နိပ်စက်ခြင်း အကြောင်း	အစားရိက္ခာ နှင့် ယော်ကျီး ဒဂါး အကြောင်း
မိမ္မ ခန်းဝင် ပစ္စည်း တောင်း ခြင်း၊ သို့ မဟုတ် လျှင် ၎င်း ပစ္စည်းလို ၍ နိပ်စက်ခြင်း အကြောင်း	အိမ်ထောင်ခွါ စာ အကြောင်း
ဆေဒိဒ ဆီး ပစ်ခြင်း အကြောင်း	ဥစ္စပစ္စည်းပြန်ရခြင်း အကြောင်း
လူ ခိုးသွယ် ဆောင်ပေးခြင်း အကြောင်း	စာချုပ် စာတမ်း ဆုံးဖြတ်ပစ်ခြင်း အကြောင်း
လူကိုခိုး ယူလားခြင်း အကြောင်း	အတယ်အမြဲ အာဏာ စာချုပ် စာတမ်း အကြောင်း
ကာမ ဂုဏ် အသရေဖျက်ခြင်း အကြောင်း	ဥစ္စာ ပစ္စည်းခွဲ ယူရခြင်း အကြောင်း
ဥပဒေ တရားဝင်ထိမ်းသိမ်းရေ ဌာန က ဖန်းယူလည်းခြင်း အကြောင်း	ကျော်ညာစာ သဖြင့် တရားရေး ဆိုခြင်း အကြောင်း

တရားရေးရာ ကြိုတင်အပ်ချက် လျှောက်လွှာ ပုံနှိပ် စာစောင် ဖာနေရပ်က ရနိုင်ပါမည်လည်း ။

- ခရိုင်တရားစစ် ကူညီရေးရုံးက ၊
- တရား စစ်ရုံး မှာ စာရေးကြီး က ၊

- နိုင်ငံတော် အမျိုးသွီး အဖွဲ့ရုံး တော်က ခရိုင်န ၊ ခရိုင်ခွဲ ဌာနရုံး တော် က ၊
- တောင်တန်းကို လုန်ချိုရေးမှူး က ၊
- ခရိုင်ခွဲ စေယာရ်မာန် ရုံးတော်က ၊
- ယူနိုက်တက် ကောင်ဆီလ် စေယာရ်မာန်း ရုံးတော်က- ၊

တရားရေးရာ ကူညီရေးမှ ရချင်လိုရန် ကိုယ်ထည် လုပ်ကိုင်မှု ဖာမျိုးပါလည်း ၊

ဖာအတွက်ကြောင်းန ကူညီရေး လိုရေလေး၊ ယင်း အကြောင်း အရာ နှင့် သက်ဆိုင်သော စက်ကူ စာရင်း ၎င်း သိမှတ်သေချာသော စက်ကူစာရင်း ၎င်း ကိုယ့်မာဟိရေ ဆိုရန် ယင်းသျှင်တိကို တရားရေးရာ ကူညီရေး ရုံးတော်သို့ ယူလားရမည် ဖြစ်ပါရေ ။ ဥပမာမှာ လယ်ယာတရားကြောင့် လယ်ယာ ပိုင်ဆက်ကူ စာရင်း အိမ်ထောင်လုပ် စာရေး အကြောင်းမာပြဿနာဖြစ်တယ် ဆိုရန် အိမ်ထောင်လုပ်စားရေး စက်ကူစာရင်းမိမ္မခန်းဝင် ပစ္စည်းကြောင်း နိပ်စက်ရက်စက်ခြင်း ဆိုရန်ဆဲရုံက ရသော ဒက္ကတော်ဆရာဝန် ကြည့်ရှုခြင်း လက်မှတ်စာ ၎င်းကဲ့သို့ အမျိုးမျိုးလက်မှတ်စာရင်း စက်ကူတိကို ယူခဲ့ရေဆိုကျေ ရှေ့ နေက ယင်ယင်မြန်မြန်ထို လုပ်ကိုင်မှု ဖြေရှင်းနိုင်ဖို့ ဖြစ်တယ် ။

- အယင်ကဗင် တရားဆိုရို့ စတင်ရို့ ဟိဗျာ ယင်း ပိုင်န တရားရေးရာ ကူညီခြင်း ရချင်ရေ ဆိုကျေ ယင်း သျှင်န သက်ဆိုင်သော သိနားလည်သော သတင်း စာရွက် စာစောင်နတကူ တရားစစ်ဟိရေ ရုံးနာမည် ၊ တရားစစ် နံပါဒ် ၊ တရားရေးရာ အဘက်အတွဲ အကြောင်း ဖြစ်ရို့ ဟိရေ တရားသဘင် ယျှ အနေ အခြေ တာဝန်ဆောင် ရှေ့ နေ နာမည် ကျူးလွန်ခြင်း တရား ကိစ္စမာ လျှောက်လွှာ တင်သူထောင်ဒါန်း

အကျိုး မာလော လက်ခံရရှိ၊ အကျိုးမာမဟိ ယင်းပိုင်လော သို့ မဟုတ်လျှင် စုံထွက် လက်တွင်း အကြည့် အရှုမာ ဟိရေရာ ဆိုရန် ယင်သျှင်တိကို အသိပီးရမည် ဖြစ်ပါရေ ။

➤ ခေါက်တိုင်း ခေါက်တိုင်း ရှေ့နေအုပ်ကျီ နက္ခတ္တံ ကျ ကြောင်းဖြစ် တယ်ခါ မဟုတ်ကျေ တရားစစ် ရုံး အလုပ်ပြီးခါ တရားရေးရာ စက်ကူ စရင်း ကပ်ပြားကို ထုတ်ပြပါရမည် ။ အကြောင်းကား တရားစစ်ရက် နှင့် သတ်မှတ်ချသော အလုပ် တာဝန်စီစဉ် စက်ကူ စာရင်းရုံးခြစ်ဟိစွာ တိကို ရှေ့နေဖြစ်စီ ၎င်း တရားရေးရာ ကူညီရေးရုံး အမှုဆောင်လူ အတွက် ၎င်း တရားရေးရာ ကူညီရေး အမှုဆောင် လူကြီး အမှုထမ်းသမား ဖြစ်စီ ၎င်း ယင်းန မက ကိုယ့် အတွက်လည်း အလိုဟိ အရေး ဆောင် အကြောင်း ကိစ္စ စက်ကူ စာရင်း ကပ်ပြားလိုအပ်ပါရေ ။

➤ တရား စစ်ရုံးတော်က စက်ကူ စာရင်း အမှုတွဲ ဓါတ်ပြတိကို မိတ္တူ ဖော်ထုတ်ရေး အတွက် ကြောင်း န တစ်စုံ တစ်ခု စရိတ်မိုးခ ပီးဖို ပြုမည် မဟုတ်ပါ ။ တရား ရုံ စရိတ် ၎င်း တရား စရိတ်အခ ၎င်း အခယ်မဲ့ အနေ န အဆိုပါ မိတ္တူကို ရ ပါလိမ့်မည် ဖြစ်ပါရေ ။

တရားရုံးချုပ် ဥပဒေဖြင့် ကုမပေးရေး

ဆင်းရဲသားပြည်သူများကို အစိုးရ ကုန်းကျစရစ်ဖြင့် အထက်တန်း တရားရုံးတော် တွင် ဥပဒေ အရအကျိုးပြုပေးရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ ၂၀၀၀ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် တရားသူကြီး ချုပ်တွင်ခန်း အပ်ခြင်း ခန့်ရသော တရားရုံးချုပ် ဦးစု တရားသူကြီး တစ်ယောက်သည် အထက်တန်းတရားရုံး ချုပ် အဖွဲ့၏ ဥက္ကဋ္ဌအနေဖြင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည် ။

အထွေထွေ ဥပဒေ အကျိုးဆောင်မှ အကြံပေးချက်အရ အဖွဲ့၏ ဥက္ကဋ္ဌမှ ခန်းအပ်ခြင်းခံရသူ၏ လက်ထောက်အဖြစ် အထွေထွေ ဥပဒေအကျိုးဆောင် သူသည် ထိုအဖွဲ့၏ အတွင်းရေးမှူး တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရမည် ။

ယင်းအဖွဲ့သည် တစ်နှစ်တာ ဝင်ငွေ ၁၅၀၀၀၀ အထက် မရှိသူသည် သာလျှင် ဖော်ပြပါ အကျိုးကို ရထိုက်မည် အကြောင်းမူ ရာဇဝတ်မှု လျှောက်လှဲ ချက် နှင့် ပြန်လေဆန်းစစ်ခြင်း တရားမမှု အယူခံဝင်သည် ပြန်လေဆန်းစစ်ခြင်း ထောင်ဒဏ်ကျခံရသည်ကို ပြန်လေထုချေ လျှောက်တင်ခြင်း အခွင့်ကို ရရှိမည်ဖြစ်သည် ။

နိုင်ငံအတွင်း ဆင်းရဲမွဲတေသူများ အခွင့်မှကင်းမဲ့သူများသည် တရားရုံးမှ ဆုံးဖြတ်ချက် သို့ မဟုတ် ဥပဒေအမိန့် အာဏာတော် သို့ မဟုတ် အထက်တန်း တရားရုံးသို့ အယူခံတင်သွင်းမည်သူ အတွက် စက်တဘီလ ၂၀၁၅ ခရစ်နေ့ တွင် အခန်းအနာဖြင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်တရားသူကြီးချုပ်ထံ တရားရုံးချုပ်လိဂေလ်အိပ်ရုံးသို့ အထက်ပါ အကူအညီရရှိသည်ကို ဥပဒေရေးရာ အကြံပေးသူ တရားစွဲသည်နှင့် တရားဆိုဆောင်ရွက်ရေး အမှု၏ ဂုဏ်အကြောင်းကို အထူးစည်စား ဝေဖန်မှုကြောင့် အမှု၏ လိုအပ်သလို နှင့် ကုန်ကျစရစ်ကျခံမှုရရှိရေး ။

ဥပဒေ အကြံပေးရေးနှင့် တနည်းမဟုတ်တနည်း ပဋိပက္ခဖြစ်မှု အဆုံးသတ်ရေး (ADR)

တကယ်မည်သည် ပုဂ္ဂိုလ်သည် သူ၏ အမှုဖြေရှင်းပေးနိုင်ရေးတွင် တရားပြိုင် သို့ မဟုတ် နှစ်ဖက်သဘောတူ ဖြေရှင်းမှုလိုလျှင် သူတို့သည် ခရိုင် လိဂေလ်အိပ်ရုံး၌ တာဝန်ရှိတရားသူကြီး လိဂေလ်အိပ်တရားရုံးအရာရှိ၏ ကြားဝင်ဖြေရှင်း နည်းဖြင့် အလျင်အမြန် အချိန်အတွင်း ပဋိပက္ခဖြစ်မှု အဆုံးသတ်ပြေလေရေး အတွက်ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည် ။

အမျိုးသား ဥပဒေကူညီပေးရေး ဌာနအတွင်း ဖွဲ့စည်းထူထောင်ထားသော ခရိုင်လိဂေလ်အိပ်ရုံးတွင် ခရိုင်လိဂေလ် အရာရှိ၏ (ဝါရင့် လက်ထောက် စက်ရှင်တရား သူကြီး) ဥပဒေအရ ကူညီပေးရေး ဥပဒေ ၂၀၀၀ နှင့် ဥပဒေရေးရာ အကြံပေးမှုများ တရားပြိုင်မှု အဆုံးသတ်ရေး နည်းဥပဒေ နယ်ဘောင်အတွင်း နှစ်ဖက်ဖြေရှင်းရေးတွင် (ကြိုတင်အမှု) သို့ တပ်ပြီး အမှုများကို (ပိုရှ်ကောရှ် အဆုံးသတ်ရ၏ ။

ত্রিপুরা ভাষা

CHT ni Borok Dophani bagwi Sorkarni Kerong Chubamung Lamswma
পার্বত্য জনগোষ্ঠীর জন্য সরকারি আইন সহায়তা সহায়িকা
Government Legal Aid Guide For CHT People

Kerong Chubamung Twma?

Kerong Chubamung onghadwi kerongni Bisingtwi kaisasuk jorahamya kachajak borokno kerongni chubachu roma. Imo kerongnokni yaktoiphung ongmano ayaphung kerongnokni phatarni madwirokno lagwi phung ongmano. Oboni bagwi kerong chubamungni hainohai mungsabw kwrwi. Kerong thungnai bai case khwlainai, kerong suithaino suioi rwnai, kerongno lagwi kok gam sanai, kerongo bainai rangkhok puisa rwnai- imwrok chorok kerong chubamungni bisingo kalaio. Baksabaksa kachario achuklaimung, salaioi hamlaimung-imwtwi rogo chubamung romanibo kerong chubamung hinjago.

Kerongnokni Yaktwi Keron g Chubamung Phunukma

- Kerong thungnai thepa ronai;
- Caseni suilairokno jugalnai;
- Kerong suijakno painai;
- Kerong suilaino suinai;
- Case daio bainai rangkhok puisano sunai;

Kerongnokni Phatartwi Kerong Chubamung Phunugma

- Kerongni kokthum ronai;
- Kerongni kokma-lama gam phunuknai, bujuronai;
- Walaimano hamronai;
- Hamlaironaini manthaino rwnai;

Sorkarni Kerong Chubamung Twma?

Sorkani rang bai kwrwi borokno kerongthungtni nangnai chubamung ronaino sorkari kerong chubamung hino. Bangladeshni sorkar kwrwi, chaya-chukya borokrokno tolao suijak haitoi kerong chubamung rogo:

- Kerong chubanokbai kokma-lama gam phunuknai;
- Kerongthungnaini bisingtwi case tanlainai;
- Kerong thungnaisani manthai bai case thungphuni baijak rangkhok puisa ronai;
- Thepajak hamronaisani manthaino rwnai;

Sorkarni Kerong Chubamung Rwni Bagwi Twma Twma Committee Samung Tang?

- Supreme Court Legal Aid Committee (SCLAC);
- District Legal Aid Committee (DLAC);
- Labour Court Legal Aid Committee (LCLAC);
- Chowki Adalat Legal Aid Committee (CALAC);
- Upazila Legal Aid Committee (UPLAC);
- Union Legal Aid Committee (ULAC)

Swbo Swbo Sorkarni Kerong Chubamung Manthai?

- Jeni bisio jurakmung thumwi rang 1,00,000/-nisakaya;
- Samung tangmaya, boya, kisa misa tangmanai, samung kwrwi borok;
- Bisio 1,50,000/- nisaka rang jurakmaya muktijuddha;
- Bisio rang 1,00,000/-nisaka jurakmaya tangnaisa;
- Cherok;
- Khogwi twibajakjak, phailjakjak borok;
- Bujak-tokjakjak, romjakjak biroch cheroch;
- Tongthai kwrwi borok;
- Bangya bosong, doppha, hodani borok;
- Nukhungni borokbai bujak tokjak ongjak ayaphung bujak-tokjakni ongwi krijak borok;
- Bura-buri rang mandok- bwtwihai borok;
- VGD card gwnang biroch;
- Sitraborokbai acid saljakjak biroch cheroch;
- Tongthok kamio tongthai nok ayaphung jaga manjak borok;
- Chukya randi, chwla yakkarjakjak koinene biroch;
- Boya chukya borok;
- Rang kwrwini bagwi kerongnogo manthaino manya borok;
- Naiya nungya jati chobjakjak borok, je borok rang kwrwi thani bini kokno kerongnogo samandokya;
- Rangkhok puisa kwrwi, chukya hinoi kerongnokbai sajakjak borok;

- Chobnai nok nuphangbai rangkhok puisa koroi, chukya hinoi sinijakjak borok;

Hakuchugo Tongnai Borokrokni Twma Sorkarni Kerong Chubamung Manthai Kwrwi?

Bangya bosong, doppha, hodani borok akhai CHT daio tongnai borok rokni jurokjak rangkhok puisa jesukphung ongthok, bok joto sorkarni rangbai kerong chubamung manthai.

Sorkarni Kerong Chubamung Brw Man?

- Judge Court/Magistrate Court pharinai bisingkhai District Legal Aid Committeeni daio;
- Supreme Court pharinai bisingkhai Supreme Court Legal Aid Committeeni daio;
- Labour Court pharinai bisingkhai Labour Court Legal Aid Committeeni daio;
- Chowki Adalat pharinai bisingkhai Chowki Adalat Legal Aid Committeeni daio;

Sorkarni Kerong Chubamung Mannikhai Rangkhok Puisa de Nang?

Sorkarni kerong chubamung manni rangkhok puisa mungsa nangya. Chubamung rwni bagwi nangnai rangkhok puisa sorkar bini daini rogo.

Sorkar Rangni Bade Twma Twma Kerong Chubamung Ro?

- Kok gam, lam gam phunugwi kerong chubamung rogo;
- Rangni bade okalotnama rogo;
- Case thungni bagwi kerong thungnai thepai rogo;
- Kerong thungnaini manthaino rogo;
- Hamronaisani manthaino rogo;
- Rangni bade kokchomung/tholmung copyno rogo;
- DNA testni chorok rothaino rogo;
- Bulai toklaini case-o khoborbwlaio kokthum tisamani rothaino rogo;
- Case thungphuni baijak chorok rangno rogo.

Sorkarni Kerong Chubamung Twma Khaioi Manthai?

Kaisaswk borok sorkarni rangbai kerong chubamung manni muchukhai District Legal Aid committeeni Chairmanni daio swkangni jora swlamjak form-o kaisa koibwlai marono. Okoibwlaino District Legal Aid committeeni Chairman yachagwi lanai bisingtoi chubachu naijak borokno kerong chubamung rwni bagwi kaisa panel kerongthungnai thepai rojaknai. O panel kerongthungnaisa chubachu nainaisani bakhak habwi bini casein chorok samung tangnai.

Sorkarni Kerong Chubamung Bw Bw Case Daio Man?

Sorkar chorok bulai-toklaini case akhai manthai rwthaini case daio kerong chubamung rogo. O caserok ongkha dwi:

Bulai Toklai/Criminal Case	Manthai Rwthai/Civil Case
Bukhuino sungyagwi bwsaini burui lamung	Basa butuini naiphang-nophang
Bujak-tokjak	Charo-khanronai bai denmohor lagwironai
Dapha binai ayaphung daphani bagoi bu-tok	Lalaimani kaklainai
Acid salnai	Swijajak nukhung mairangni madwikhundwinophilwi lanai
Khogoi twibanai/phalnai	Dolil chukyakhainai
Romwi tilangnai	Jonomni bagwi mwthaknai
Phan khaioi romjaknai	Nukhung mairangni madwi khundoino baklainai
Samungsitra mathaknai bodolbai chobjaknai/romjaknai	Kokauaimungni case
	Kok-khamaninlagwi case

Sorkarni Kerong Chubamung Ronai Form Boromannai?

- Jelani Kerong chubamung rwnai office
- Kerongnokni peshker
- Jela bai Upajelani jatio mohila songtha office

- Jail superni office
- Upajela Chairmanni office
- Union Chairmanni office

Kerong Chubamung Mannikhai Nung Twma Makhainai?

- Jeboni bagoi chubachu naidong obono lagwi mungsaswk suijaklairok, dolil, mukumurok nini yago tongkhai oborokno khamka kerong chubamung rwnai office daio phaiphuni matonai. Oborok ongkha dwi: jagano lagwi kai-kwija khai jagani dolil, kailailaimungno lagwi kebengmakhai kabin namani photocopy, daphano lagoi bu-tokni khai daktarni kokrima rok haitwi nangnai suilaijak rokno togwi phaikai chongjakjak kerongthungnaisa daktui daktui samung yago lamanai.
- Sakangni jora kwcharwjak case daio kerong chubamung mani naikhai o case daio nangnai kokthuma rok khamka sioi malanai. Oborok ongkha dwi: bo kerongnogo case thungjakdong bini bumung, caseni number, case rwnai, case tabok brai tong, thepajakjak kerongthungnaini bumung, bulai toklaini case khai koinaisa jail bisingo chobjakjakdoi na jamin lagoi yokjak na nainai nungnai borokni yago tongdok obo rokno masironai.
- Kerongthungnaisa bai malaibiti ayaphung kerongnokni samung paibiti caseni kokthum cardno khamka maphunugnai. Tangoi hingba odaio caseni ongjora, sal, khaitai-khaijak kokthumrok suijak tongo jeba kerongthungnaisa, kerong chubamung ronai officeni tangsong, kerong chubamung ronai habaphang akhai obobai baksa baksa nini baguibo nangnai.
- Kerongnokni suijaklairok, dolilrokni copy tisani bagoi rangkhok puisa rwni nangalak. Kerongnok rangni bade se o madwi rokni copy nwnw rwnai.

Supreme Court-oKerong Chubamung

Kerong Chubamung ronai kerong 2000 nibisingtwi rangkhok puisa kwrwi, machaya manungya borok rokno sorkarni rangbai kuchuk

kerongnogo kerongni chubachu ronani bagwi Bangladeshni mangwnang Gorja kerongphabai chongjakjak High Court Divisionni kaisa kerongpha Supreme Court committeeni Chairman ongwi samung tangnai. Attorney Generalbai salaioi committeeni Chairmanbai chongjakjak kaisa Assistant Attorney General in committeeni tangphang ongwi samung tangnai. In committeeni bisingtwi je borokrokni bisa daio rang jugalmung 1,50,000/- ni sakaya, omotwi borokrok Supreme Court daio bulai toklaini appeal bai revision, manthai rothaini appeal bai revision, jail appeal, writ petition akhai leave-to-appeal haitui chubachu manmanai.

Kerongnokni kok mochomung, tholjakmungno chajakya akhai kuchuk kerongnogo appeal, revision khaini muchunai kwrwisa, machaya manungya, manthaino manya borok rokno kerongni chubachu roni bagoi 2015 bisini 8 September ni ongjorao Bangladeshni Gorja Kerangpha Supreme Court Legal Aid Officeni samung chengrogwi rokha. Supreme Court Legal Aid office chubachu nainai borokno kerongni kok-lam gam phunugwi, case rogoi akhai sogwi, caseni gam hamyano lagwi sijak nungjak borok twma hin obno sagwi, case daio bainai rangkhok puisa rogwi chubagwi phaidong.

Kerongni Lamphunukmabai Kothe Khaioi Walaima Mochomung (ADR)

Kaisasw kborok bini hamrwanai walaima-kwija ayaphung case rokno bokni bising salaioi mathakni muchukhai bo Jela Legal Aid Office daio achuknai kerongpha- Ligal Aid habaphang akhai kothe khaioi walaima mochomung (ADR) tangraidani bisingtwi daktwi daktwi walaima, kai kwija, case rokno paironi naimanai. Kerongchubamung ronai kerong 2000 akhai ADR ni raida rokni bisingtwi Jela Legal Aid officeni habaphang mochomanai walaima (pre-case) bai refer khaijak (post-case) case rokno kothe khaioi walaima mochomung (ADR) tangraidatwi mochodok.

